

◻ EEN DAAD. ◻

Wij, kinderen der twintigste eeuw, kunnen ons niet voorstellen, hoe groot vierhonderd jaar geleden de macht van den paus was. Voor ons is de bisschop van Rome een man, die, ja, geestelijken invloed heeft op de Roomsche-Katholieken in de gansche wereld, wiens woord misschien nog wat te zeggen heeft in Spanje en in Oostenrijk, ook op staatkundig gebied, doch die voor 't overige niet meetelt onder de vorsten der aarde. Vredes-conferenties worden gehouden zonder dat den paus een uitnodiging wordt gezonden. Zelfs de Roomsche landen, Italië, Frankrijk, ten deele ook Oostenrijk, ontzeggen hem zeggenschap in staatkundige aangelegenheden.

Hoe anders was dat eenige eeuwen geleden. Toen droeg de paus met recht een driedubbele kroon als teeken van heerschappij op geestelijk, staatkundig en maatschappelijk gebied. Jawel, zei Luther, op geestelijk gebied betwist hij God het oppergezag; op staatkundig gebied stelt hij zich tegen den keizer, en op maatschappelijk gebied tast hij het huisgezin aan, daar verbiedt hij aan de priesters het huwelijk. Met recht een driedubbele kroon!

Inderdaad, de macht van den paus was groot. Toen in de elfde eeuw de Turken het Oost-Romeinsche rijk bedreigden, had de keizer zich slechts te wenden tot den paus van Rome, en deze wist de vorsten en volken van geheel West-Europa te beduiden, dat zij naar het Oosten moesten trekken ter kruisvaart; dat wilde God, zoo zei hij. Toen had hij maar te gebieden, en alle priesters zonden hun vrouwen en kinderen weg, al wisten ze, dat God ook hùn huwelijk wilde; de paus verbood het huwelijk, en de priesters gehoorzaamden. Toen had de paus slechts aan te wijzen, dat Waldenzen en Albigenzen ketters waren, en onmiddellijk trokken de vorsten tegen hen op en vermoordden hun weerlooze onderdanen; de paus wilde het en dat was genoeg. Toen zette de paus koningen af en kroonde keizers naar zijn welgevallen; Karel de Groote, de geweldige veroveraar, boog het hoofd om de kroon te ontvangen uit de hand van wien hij Gods stedehouder waande.

Machtig was de paus, want hij had een wapen, waarvoor de gansche Christenheid sidderde; de excommunicatie, de ban. Wie zou daar niet voor vreezen? „Gij hebt geen deel aan Christus, geen erve in het koninkrijk der hemelen," — wie zou niet beven, als hem dat woord wordt toegeroepen door een, wien hij meent, dat de sleutelen des hemelrijks door God zijn toevertrouwd? Wanneer aan de daad op aarde de daad in den hemel beantwoordt, zooals de kerk leerde, dan was er geen vreeselijker straf mogelijk, dan de ban uit den mond van den paus.

Eens was er een keizer, die den ban trotseerde, doch de Duitse vorsten vreesden, dat de ban van hun keizer ook hen zou treffen, zoo ze hem trouw bleven: ze zegden hem de gehoorzaamheid op. En Hendrik IV onderwierp zich aan de smadelijkste bejegening, trok midden in den winter over de Alpen, en stond drie dagen in de sneeuw ootmoedig te wachten, blootsvoets en in het boetekleed, alleen maar om van den ban bevrijd te worden.

Later was er een koning, Lodewijk XII van Frankrijk, die in 1511 in gemeenschap met den Duitse keizer Maximiliaan en met eenige kardinalen een kerkvergadering durfde bijeenroepen te Pisa, een vergadering tegen den paus. En zoo vermetel was Lodewijk, dat hij een munt liet slaan met het opschrift: Perdam nomen Babylonis! (Ik zal den naam van Babylon verdelgen.) Doch paus

Juliaan behoefde de oogen slechts op te heffen, en de kerkvergadering ging gedwee naar huis zonder iets uit te richten. Wie zou zich wagen aan den banvloek!

En zie, nog geen tien jaar later was daar een man in het Duitse rijk, die niet alleen zich waagde aan den ban, maar die hem tartte, die hem terugslingerde naar Rome. 't Was de monnik van Wittenberg, Maarten Luther. Door zijn stellingen van den 31sten October had hij Rome verontrust; door zijn boeken had hij Rome wakker gemaakt; door zijn prediken had hij Rome haar zonden verweten, gelijk de profeten van den ouden dag het deden. Maar hij had nog niet het pausdom zelf aangetast; van de wandaden der pausen had hij zich beroepen op den paus zelf; en nog in 1520 had hij, al geloofde hij zelf niet meer aan het welslagen, een roerenden brief gezonden aan den man, die aan het hoofd der Christenheid stond, om, zoo het mogelijk ware, Leo X nog ten strijde te wekken tegen Rome.

Het antwoord op dien brief was reeds onderweg naar Duitschland; 't was de ban, die tot dusver door niemand weerstaan was. En wat deed Luther met dien ban? Den 17^{den} November 1520 riep hij een notaris en vijf getuigen tot zich in zijn woning, het Augustijnerklooster, en hij deed een akte opstellen, waarin het luidt:

„Aangezien een algemeene kerkvergadering boven den paus staat, bovenal in hetgeen het geloof betreft;

„Aangezien de macht van den paus niet boven, maar beneden de Heilige Schrift staat, en hij de macht niet heeft, de schapen van Christus te worgen en ze in den muil van den wolf te werpen;

„Ik, Maarten Luther, Augustijner, doctor der Heilige Schrift te Wittenberg, beroep mij door dit geschrift, voor mij zelf en voor allen, die met mij zijn of zijn zullen, van den zeer heiligen paus Leo X op een toekomstige algemeene vergadering der Christelijke kerk."

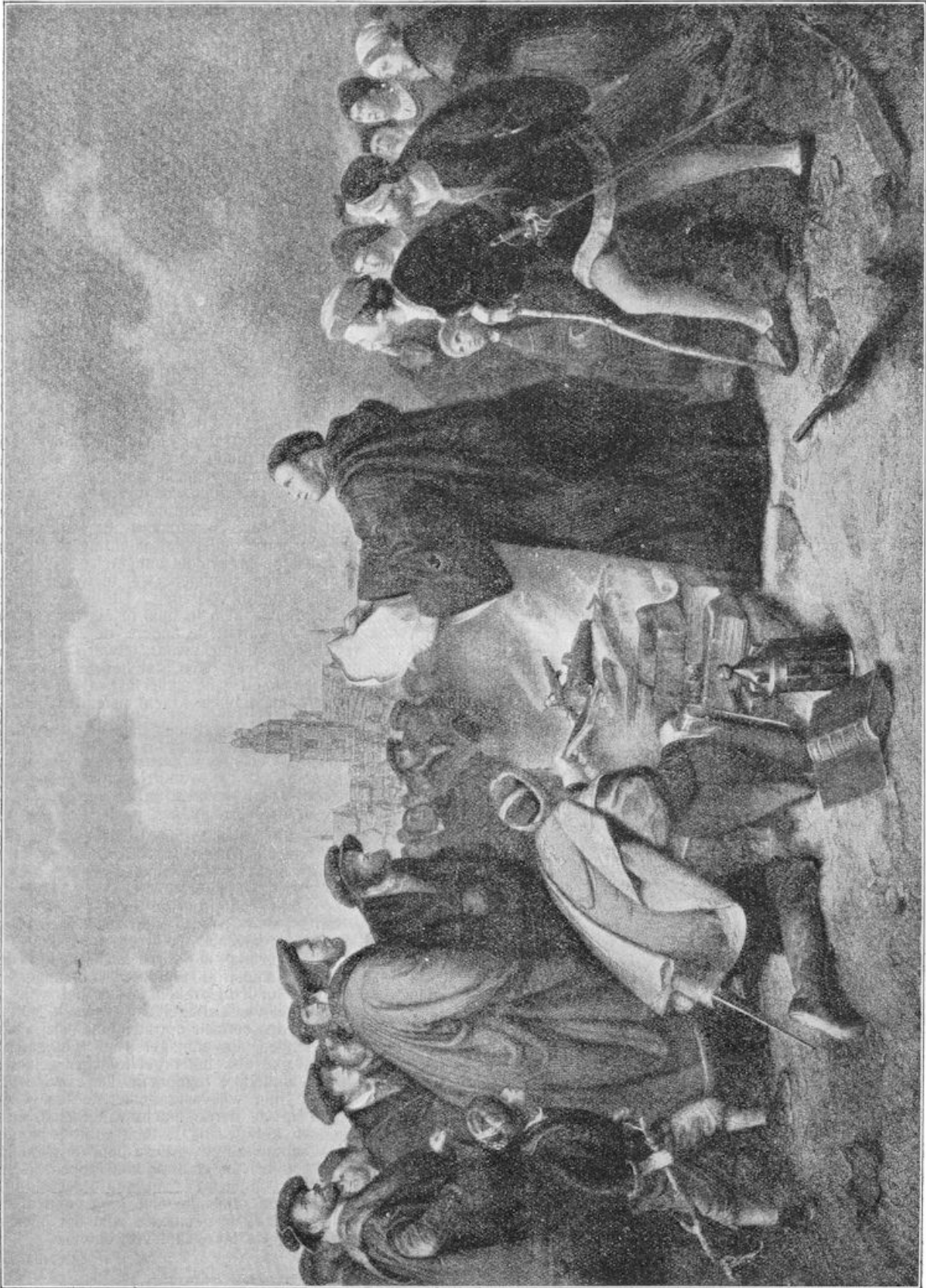
Dat was Luthers antwoord. Doch hij deed meer. Die notarieele akte was nog slechts een woord; er was een daad noodig, zóó openlijk, zóó onbeschroomd, zóó krachtig, dat gansch Duitschland, dat heel de Christenheid in één oogenblik het zou zien, hoe de monnik van Wittenberg voortaan tegenover den paus stond, en een worsteling op leven en dood aanging tegen de macht van Rome, een daad, na welke geen terugtrekken meer mogelijk was. Die daad deed hij den 10^{den} December 1520.

Op den morgen van dien dag was er aan den muur van de hoogeschool te Wittenberg een papier aangeplakt, waarin professoren en studenten werden uitgenoodigd, zich tegen negen uur te bevinden buiten de Elsterpoort. Een groot aantal der genoodigden kwam bijeen en Luther trad aan hun hoofd en begaf zich met hen ter stad uit. Daar is de brandstapel opgericht, de brandstapel, de vreeselijke uitvinding van Rome; doch Luther zal ze tot iets beters gebruiken. Een van de oudste professoren steekt het hout in brand. Dan neemt Luther de Decretalen, het pauselijk wetboek, „waarin geen enkel woord voorkomt, dat ons zegt, wie Jezus Christus is," zooals Luther het uitdrukte, en werpt het in het vuur. En als de vlam hoog opslaat, neemt hij de vreeselijke bul, die hem buiten den hemel en buiten de Christenheid heet te sluiten, en hij werpt ze in den gloed met den uitroep: „Omdat gij de heiligen des Heeren hebt bedroefd, daarom vertere u het eeuwige vuur!"

Daarop keerde hij rustig huiswaarts, maar hij deed nog één ding. De paus had geëischt, dat Luther zijn stellingen zou herroepen. Welnu, hij deed het met sommige. Hij had in zijn stellingen het gezag van den paus erkend; thans, na drie jaren, kende hij het pausdom beter, en hij herriep openlijk dat gedeelte van zijn stellingen, waarin hij den paus had voorgesteld als afkeurende den aflat-handel. „En thans," zei Luther, „al zetelde ook Sint Petrus zelf te Rome, dan zou ik nog zeggen, dat hij geen paus was, door God aangesteld."

De strijd voor de kerk tegen het pausdom was begonnen. Het woord des levens was in Luthers ziel levend geworden in de kloostercel, thans werd het in zijn mond een overwinnend zwaard. (Da Costa.)

A. L.

LUTHER VERBRANDT DE BUL.